

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

מקראות ג'

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

ככה תורמים היום.

[לתרומות](#)

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תלפיק הניסם"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלם תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

270

פינחס [א"י] בלק [ח"ל] תשפ"ב

דיני מקוואות - ג'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

המעלות של בור ע"ג בור

הנקב. כשבור השקה הוא למטה מבור הטבילה [בציור, אות ג'] מרוויחים בזה שהנקב לעולם פתוח, ואין כאן הפסק השקה, וכן אין חשש שמא הבלן לא ימלא בור הטבילה עד הנקב, שהרי הנקב הוא למטה.

חשש נתן סאה ונטל סאה. בבור השקה רגיל חששו כמה פוסקים משום חשש נ"ס ונ"ס שהרי המים מתערבים מצד לצד (לעיל אות ב), אבל כשבור ההשקה הוא למטה [בציור אות ב'], אין המים עליונים מתערבים עם המים תחתונים, שהרי גם כשמוריקים בור הטבילה עדיין נשארים המי גשמים למטה ממנה שלמים, ולא כמו כשהבור השקה הוא בצד שכשמוריקים בור הטבילה, גם יורד מפלס המים בתוך בור השקה כשאין בו פקק והמים מתחלפים (כמו שהבאנו בגליון 269 אות י"ט).

וכן מצד הטבע, כשבור השקה הוא למטה ומלא על גדותיו ומכוסה במכסה מלבד נקב השקה, אין מקום למים שבמקוה העליונה להיכנס לשם, ואין במציאות שייך שמים תחתונים יעלו להתחלף במים העליונים (אמרי ישר ח"א סי' קנ"א). גם מצד חכמת הטבע ידוע שמים חמין עולים למעלה ומים קרים יורדים למטה, וכיון שמחממין המקוה, הרי המים עליונים נשארים למעלה והמים הקרים שנמצא בתוך בור השקה למטה עמוק בקרקע, נשארים קרים במקומם ואינם מתערבים.

ט. ג' לוגין. גם אין כאן חשש שמא ישאר ג' מים לוגין בבור טבילה, שהרי המים נכשרים ע"י בור השקה שהוא למטה כנ"ל.

מקוה חב"ד. הרשב"ב תיקן מקוה כזה שיהיה בור ע"ג בור מתחת לבור הטבילה עם עוד הקפדות כגון נקב השקה שיהיה בגודל טפח על טפח, וזה מה שמכונה היום 'מקוה חב"ד', שמקפידים לטבול רק במקוה כזה שיש בור השקה מתחת לבור הטבילה.

יא. חשש שעדיין מתערבים המים. על אף שיתכן מאד שהמים העליונים ותחתונים אינם מתערבים כלל, מ"מ יש חששו שאולי כן מתערבים קצת ועדיין לא יצאנו מחשש קטן של 'נתן סאה ונטל סאה' (ש"ת אג"מ ח"א י"ד סי' ק"ט, ח"ג י"ד סי' ס"ה).

תיקון בור ע"ג בור בבור השקה

יב. כדי להרחיק החשש של נ"ס ונ"ס עוד יותר, יש שהתקינו לעשות מקוה באופן המועיל ביותר, והוא שבמקום לשים בור ע"ג בור מתחת לבור הטבילה כמקוה חב"ד, עדיף לבנות מקוה גם ג' בורות, דהיינו בור הטבילה, וצמוד אליו בצד, לבנות גם בור זריעה וגם בור השקה כמו שהבאנו (גליון 269 אות כ"ב), ובנוסף לזה להוסיף בור ע"ג בור מתחת לבור השקה, דהיינו לחלק את בור השקה לשנים עם קרש או חתיכת שיש עם נקב בתוכו, כך שגם אם קיים חשש שמים של בור הטבילה יתחלף עם מים שבבור השקה במשך הזמן, אבל גם עצם בור השקה נתכשר ע"י הבור שתחתיו, ומשום שהוא רחוק הרבה מבור הטבילה, כמעט שאין המים זו ביניהם, ועל כן הוא עומד בלי באשבורן ובלו תזוזה, וכך החשש של נ"ס ונ"ס הוא רחוק מאד בכל מיני הרחקות (ש"ת חלקת יעקב ח"ג סי' ב"ז ועוד).

להדר שיהיה כשר לכל הדיעות

יג. היות שטהרת וקדושת כלל ישראל תלויה בכשרות המקוה, כל שכן כשהוא טבילה דאורייתא ומחומר הדבר, מקובל הוא אצל פוסקים ומורי הוראה להחמיר מאד בדיני מקוואות לחוש אפילו לשיטה יחידאה (תשב"ץ ח"א סי' י"ז הובא בש"ך י"ד סי' ר"א סי' ס"ג, ב"י דף ק"ו ע"א) ולחוש גם לצד רחוק (ש"ת מהר"ם מלובלין סי' צ"ז), ולכן נהוג הוא כהיום לבוני מקוואות בפרט אצל היראים וחרדים לדבר ה' לתקן שיהיה באופן המועיל ביותר בלי שום חשש (ש"ת חלקת יעקב שם, ש"ת מנחת יצחק ח"ב סי' כ"ג).

א. בגליון שעבר (269) הבאנו כמה יסודות בדיני מקוה, כולל מעלת בניית מקוה עם בור השקה וגם זריעה ביחד, וכן דיני המשכה, וכשמובילים המים למקוה דרך המשכה וגם זריעה והשקה מרוויחים הרבה שלא יהיה בה חשש 'נתן סאה ונטל סאה', אמנם עדיין יש שנתנו עצה לבנות מקוה בצורה שנקראת 'בור על גבי בור' כדי ליצור הרחקה יתרה מחשש נ"ס ונ"ס, ונביא כאן בעזרה"ש את מעלותיו וחסרונו לפי דיעות הפיכות מקצה אל קצה, והנהוג בעולם.

דין 'בור על גבי בור'

החששות בבור השקה ובבור זריעה

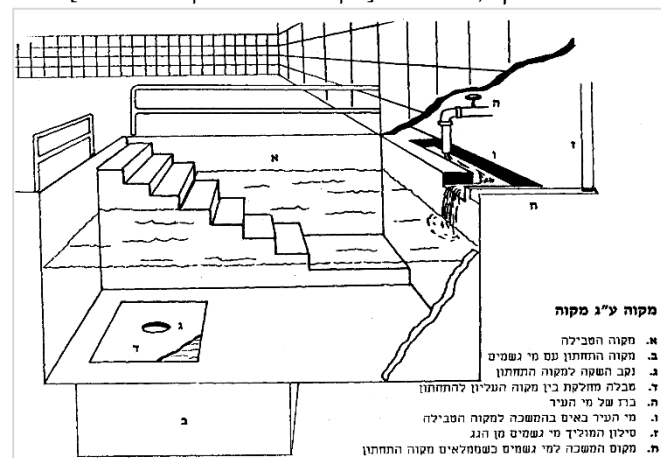
ב. בבור השקה. הבאנו כבר כמה חששות ששייכת כשמכשירים בור ע"י השקה ונחזור על עיקר החששות, א. יש לחוש שמא לא יהא נקב ההשקה פתוח כל הזמן (גליון 268 אות כ"ז). ב. יש לחוש שמא לא יקפיד הבלן שיהיו המים בבור הטבילה גבוהים עד למעלה מנקב ההשקה (שם). ג. שמא במשך הזמן יתערבו מים שאובים בבור הטבילה עם המי גשמים שבתוך בור ההשקה וגובלים על חשש 'נתן סאה ונטל סאה' (גליון 269 אות י"ט), ועוד.

ג. בור זריעה. א. בבור זריעה שכל המי גשמים מתחלף עם מים שאובים שנשפכים לתוכו, בולט הפסול של נתן סאה ונטל סאה (גליון שם אות כ"א). ב. כשרוקנים המקוה יש לחוש שמא לא ינגבו המקוה היטב אחר שישאבו המים מהמקוה וישארו ג' לוגין מים שאובים (גליון 268 אות כ"ח).

ד. בור השקה וגם זריעה. גם הבאנו דרך תיקון לעשות בור השקה וגם זריעה ביחד, שכן מונעים הרבה מהחששות, ומ"מ יש שנתנו עצה אחרת, ונבאר את צורתו והדיעות בזה, כיבואר.

תיקון בור ע"ג בור

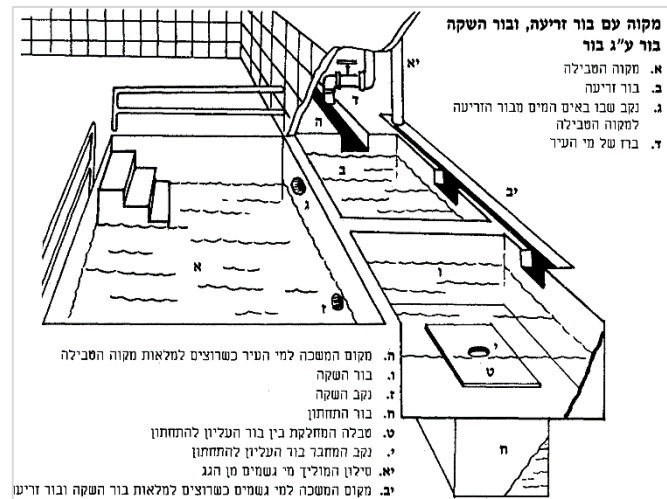
ה. יש שנתנו לבנות מקוה ע"י השקה, אבל במקום לבנות את בור השקה לצד בור הטבילה עם נקב כשפופרת הנוד בקיר של המקוה, יש לבנות את בור השקה מתחת לבור הטבילה והנקב השקה יהיה ברצפת המקוה כך שיש בור על גבי בור. יסוד התיקון רשום בשם הרשב"ב מליובאוויטש ע"פ בעל התניא ואחריו הרבה פוסקים, וזהו צורתו [נלקח מספר הנפלא מקוה מים וברשות].

הגליון נתרם ע"י ידידנו הרב אריה רעפמער שליט"א מחשובי כולל מאנסי לאות שבה והוראה להשי"ת על הניסים הגלויים שזכה להם בעת ואהרי לידת בנו מרדכי יהודה לפני שנתיים י"ג תמו

מקוואות בזמנינו

יד. בור זריעה ובור השקה כשהוא בור ע"ג בור. בזמנינו נוהגים הרבה לתקן מקוה כנ"ל כשיש בור זריעה, וגם בור השקה כשהוא בור ע"ג בור.
טו. דרך המשכה וזריעה. וחוף מזה מביאים את כל המים למקוה רק דרך המשכה על ג' טפחים, ודרך בור הזריעה כמו שנתבאר כבר (גליון 269 אות ה).
טז. כ"א סאה או מ' סאה. כשממלאים את בור הטבילה תחילה גם עם כ"א סאה מי גשמים ישיר מאוצר הגשמים, כל שכן אם ממלאים אותו תחילה מ' סאה מי גשמים לפני שמוסיפים את המים שאובים שבאים דרך המשכה ודרך זריעה, הרי פשוט שהמים יותר כשרים ומהודרים ביותר כמו שנתבאר (גליון 269 אות ו' ז).

יז. הרבה דרכים. ונמצא שהמקוה מוכשרת עם הרבה דרכים, א. עם שאובים דרך המשכה [בציור, ד], ב. מים שבאים ע"י המשכה נכנסים לבור זריעה [ב], ג. המי זריעה שנכנס לבור הטבילה [א] מוכשרת גם ע"י השקה [ז] לבור השקה [ו], ד. וגם המים שבתוך השקה מוכשרת ע"י שהוא בעצמו הושק לבור שתחתיו כדי בור ע"ג בור [ח]. ה. ומקוואות מהודרות ביותר שיש להם מספיק מקום לאגור מים במאגר של מי גשמים, מוסיפים הידור שממלאים את בור הטבילה תחילה עם כ"א סאה מי גשמים או מ' סאה, ואח"כ מוסיפים שאר המים דרך המשכה וזריעה כנ"ל.

שיטת בעל דברי חיים

קטפרס אינו חיבור

יח. יש כלל בהל' מקוואות שקטפרס אינו חיבור והציור שנפסק בשו"ע הוא, אם היו ג' גומות במדרון שבחל, העליונה ותחתונה מחזיקים כל אחד כ' סאה והאמצעית של מ' סאה, ומחזברים ע"י שטף של מי גשמים העובר בגומות, אע"פ שהשטף נכנס לתוכן ויוצא מתוכו, אין מטבילין אלא באמצעות, שאין המים הנזחלין מערבים את המקוואות (שרע"ט סי' ר"א ס"ט), והכוונה הוא דקטפרס היינו כשבאים המים מלמעלה למטה שהרי המים נזחלים במדרון, וכדי להכשיר התחתונה צריך הוא להיות מחובר לגומה המעלה ממנו, וכיון שהמים הנזחלים באים מלמעלה למטה במדרון, אין הוא חיבור.

יט. קטפרס כשהמים נזחלים. כפשוטו, דין קטפרס אינו חיבור היינו דוקא כשרוצים שיהיו המים חיבור בעת שהמים נזחלים מעליון לתחתון, אבל באופן שאין המים נזחלים אלא עומדים ונחים במקום אחד, אז אין חסרון שהיה השקה מלמעלה למטה או במדרון, וכך הבינו רוב הפוסקים (מאירי חגיגה דף י"ט ע"ב, צמח צדק ח"י על מקוואות פ"ג מ"ב אות ד', או"ש פ"ח מקוואות ה"ח, ועוד).

כ. קטפרס גם כשהמים עומדים. אמנם ש"י הדברי חיים הוא שגם כשהמים עומדים במקום אחד ואינו נזחלים, ג"כ יש פסול משום קטפרס, וכל שצריכים לחבר שני גופי מים עם חיבור שהוא לא בשכיבה ממש אלא במדרון או מלמעלה למטה, גם בזה יש פסול משום 'קטפרס' (ש"ת דברי חיים י"ד ח"ב סי' צ"ג, סי' צ"ז, י"ד ח"א סי' מ"ג, ח"ב סי' פ"ח).

בור ע"ג בור מחובר עם צינור

כא. לפי זה, נחלקו הפוסקים בדין שני בורות נפרדים בור ע"ג בור המחובר בצינור ביניהם, האם יש להכשיר העליון ע"י שהוא מחובר בהשקה לבור התחתון ע"י צינור כזה.

כב. יש שפסלו משום קטפרס אינו חיבור וגם כשהמים נחים ועומדים ואינם נזחלים קיים הפסול של קטפרס כנ"ל, והוסיף שכאן שהמים בתוך הצינור אינו עומד בטבעו על מים תחתיו רק ע"י עוזר הצינור, וכשמסירין הצינור, יפול המים למטה, הרי הוא כעומד באוויר ואינו חיבור (ש"ת דברי חיים שם, ש"ת עמק שאלה י"ד סי' נ"ט).
כג. אבל רוב פוסקים ס"ל כנ"ל שאין באופן זה חסרון קטפרס מאחר שהמים עומדים ונחים במקומם ואינם זזים ונזחלים כלל (בעל נפש חיה בס' גלות עליות ס' ד' ה' ו', ש"ת שירי טהרה סי' ר"א תשובה א', ש"ת אבני נזר י"ד סי' רע"ט אות ח', שואל ומשיב מהדו"ג ח"ב סי' כ"ז).
כד. ומ"מ כיון שהורה הד"ח לא לעשות חיבור למקוה ע"י צינור העומד בזקיפה, כך נוהגים בעולם להחמיר.

בור גדול עם הפסק באמצע

כה. ועכשיו באנו לבאר דין מה שהציעו הפוסקים הנ"ל לעשות בור ע"ג בור הנ"ל (אות ה, י"ב), שאין הוא שני בורות נפרדות אלא בור אחד גדול ורק מפסיקים הבור באמצע עם קרש של עץ, שיש או פלסטיק עם נקב השקה באמצעו באופן שיש בכל חלק שיעור מ' סאה, האם לשי' הדברי חיים גם קיים פסול משום חיבור קטפרס שהוא חיבור מלמעלה למטה כדין הצינור (אות כ"ב) או לא.

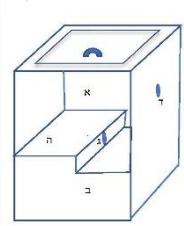
כו. י"א שגם באופן כזה היה הדברי חיים פוסל מאחר שהוא חיבור מלמעלה למטה (ש"ת דברי יציב י"ד סי' ק"ז), ולכן ב'קריית צאנז' וקהילותיהם אין משתמשים כלל בשום סוג בור ע"ג בור, ומשתמשים בעצות אחרות שלא יהיו שום חשש משום נ"ס ונ"ס [במקוה שאנו אחראים עליו משתמשים גם בבור הטבילה רק במי גשמים, ולא רק כ"א או מ' סאה (לעיל אות ט"ז) אלא כל הבור טבילה הוא מי גשמים].

כז. אבל רוב אחרונים ס"ל שגם הד"ח מודה שזה כשר, שהרי בעצם יש רק מקוה אחד ורק שהוא מחולק באמצעו עם קרש והמים עליונים יושבים ונחים על המים תחתונים באופן טבעי בלי שדבר יחזיקם והמים מחזברים ע"י הנקב ואין המים כעומד באוויר אלא נחים ועומדים הכל כמקוה אחד וכתלי הנקב הם חלק מהמקוה, ואינו דומה לנידון של הד"ח שהיו שני בורות נפרדות עם ריוח אוויר ביניהם והצינור הוא שמחברם (ש"ת אלף לך שלמה י"ד סי' ר"מ, אמרי יושר ח"א סי' ק"א וסי' קנ"א, שו"ת דברי יואל י"ד סי' פ', ש"ת חלקת יעקב ח"ג סי' נ"ד אות ו', שו"ת אג"מ י"ד ח"ג סי' ס"ה, ש"ת מנחת יצחק ח"ב סי' צ"ב).

כח. למעשה. וכך הוא מנהג רוב העולם להשתמש בבור ע"ג בור, לפעמים בבור מתחת לבור הטבילה כמנהג חב"ד (אות ה), ולרוב, משתמשים בבור ע"ג בור בבור השקה, שמחלקים אותו למחצה כנ"ל (אות י"ב).

עצה לקיים כל השיטות

כט. היות שלגבי מקוה בור ע"ג בור, יש לנו סברות הפוכות מקצה אל קצה, שמה שנחשב מקוה מהודר משום שהוא בור ע"ג בור, לקהילות צאנז הרי הוא פסול משום 'קטפרס', ולכן יש שנתנו עצה שיהיה כשר לכו"ע.

ל. העצה הוא לעשות בור השקה א' גדול צמוד לבור טבילה, עם מי גשמים פעמיים מ' סאה, ולהפסיקו באמצע עם קרש [ה], אבל במקום לעשות קרש אחד שטוח עם חור באמצע בשכיבה, יש לתקן קרש מפלסטיק שיהיה כמו מדרגה קטנה באמצע, והנקב השקה יהיה בצד באמצע המדרגה ובעמידה [ג] כך שהמים מושקים מצד לצד ולא מלמעלה למטה, ורק המים בגובה של המדרגה יתערב מצד לצד אבל לא כל הבור ולכן עדיין קיים יתרון בצורה זו של בור ע"ג בור, ובכך מרוויחים שגם להמחמירים בבור ע"ג בור, זה יהיה כשר ומהודר לתחילה, (כעין זה מחכר כבר בס' מקוה מים ח"א עמ' צ"ו בהערה, וכך תיקנו במקוה חדשה בעיה"ק ירושלים) ואז יהיה השקה כהוגן לכל הדיעות ואז המים 'עליונים' ששוו ותחתונים עלו.

הגליון נתרם ע"י 'כולל ירושלים' לאות הוקרה והכרת הטוב להרה"ג רבי **חיים אהרן בליינר שליט"א** על השיעור והסיור הנפלאה במקוה צאנז ירושלים בהמחשה, בהסברה ובבהירות רבה הן המציאות והן ההלכות החמורות

הגליון נכתב לרגל שמחת אירוסים הבת של ידידנו הרה"ח ר' **שמעון טובי שליט"א** מחשובי תושבי שכונתנו עב"ג החתן המופלג **אהרן יוסף ראנד** בן הרה"ר ר' אברהם שמואל מבכירי ישיבת משערנאביל ב"ב

לקראת 'כתובות' לנו ונלכה! התבלין למתיקות הדף היומי. הצטרפו כעת לקבלת הגליון והשיעור היומי והרְגִישוּ סיפוק עצום בלימוד הדף!

להתזודע 02-990-4001